

Kung Carls Sajt.

Opera i 3 akter.

Kung Carl XI, 16 år gammal.

Enkedrottningen Hedvig Eleonora, hans mor.

Krister Horn, konungens guvernör

Gustaf Gyllenstjerna

Mårten Reuter crantz } konungens förtroene.

Baner,

Wachtmeister,

Lewenhaupt,

Oxenstjerna } Jägare af konungens sirt.

Jonathan Persson, ung skjälstykt från döglö.

Leonora, fiskareflicka.

En fiskare.

Hofvets herrar och damer. Landtfolk.

Händelsen föregår på Åland i nejdern af Kaskelholms stöd, i början af September år 1671.

Akt 1.

Fri jultabo i skogen. I fonden upplagda tält, det Kungliga prygt med en blågul fana. Här och der mellan träden synas grupper af hoffolk under lekar och uppståg. En trupp jägare inträder från vänster.

Scen 1.

Gyllenstjerna, Baner, Wachtmeister, Oxenstjerna, Lewenhaupt m. fl. jägare:

N° 1. Chör.

Halloh i den irländska gröna park,
i skog, i mark,

Är jägarn stark

Och fruktar för ingen fara.

Halloh på den doftande mjuka stig

Älsk elken vix

Att döja sig

För ilande vildarstora.

I spetsen för oss rider Sveriges kung:

Kung Carl är tapper, kung Carl är ung:

Så sjöny,

Så sjöny under himlens fria blå

Till kungens ära ett högt halloh,

Halloh!

Gyllenstjärna

Se så, kamrater, fört geväret bort

Och bägarn från! Mig kycks vi nog ha stöfvat

Kring skog och mark, att oss en klunk förtjena.

Hans majestäts, vår konungs vilja är

Att sig i dag Diana fritt förmåler

Med gamle Bacchus. Bröllopi firas här,

Och hvarje jägare en marskalk är.

Baner.

Mig syns att jägarn hellre grafot håller

På stupadt byte, men förbanna mig,

Och jag har skjutit enu en fattig hare.

Wachtmeister.

Äi heller jag. Då är vår Gyllenstjärna

En lyckans man. Han sköt åtminstone

Boni på en kråka.

Oxenstjärna.

Jo det är en jägt,

Der ingen losja får ett skott. Kvad angår mig

Och Åland tisen elgar har och hofvet

Tit reser ut på jägt, när ingen ann',

Än kungen falla för stek högbent best! 3.
Luwenhaupt.

Och om en fadig sate i sin oskuld
i marken möter elg och får en stek,
Så kostar utan prut det kostar honom halven.

Gyllenstjärna.

Bah, andras hälsar angä icke ofs.
It vet jag: äd min egen, den är törstig.
Kom lät ofs dricka!

(De sätta sig till venster i förgrunden vid
ett bord besatt med bägare.)

Baner.

Säg, men passas det
Så nära drottningen och gamle Kona?
Gyllenstjärna.

Hvad kunnor tusan, är vår Carl ej kung?
Och äro icke vi hans trogne svenner?

Om ingen annan jag bekymrar mig,
Och midt för deras näsa vill jag sjunga
Min glada visa. Det är godt för dem
ett vänjas från pedanterit i Stockholm.
Wachtmeister.

Sjung du! Här uppå Åland råder ej
ett kvinnoregemente.

Oxenstjärna. Gamla narrar

Och unga barnor vänjas må vid allt.
Vi äro kungar här, vårt folk är frogen.

N° 2. Solo med quartett.

Gyllenstjärna.

¶ Drick, njut, älska och dröm!

Lifvet förgår som strömmen.

Drick, njut, bågaren tom, ¶

Och tänk på din mö så om! ¶

Daga vi frött, så jaga vi gladt,

¶ Ha Ilgende lyckan jaga vi fatt, ¶

Drick, njut och

1: Drick, sjung, drufvaen i dag
 Blöde för kung och flicka!
 Drick, sjung lifvets behag:
 Härnäst blöder du om jag! //
 Jaga vi frött, så jaga vi bäst,
 Här är den kung, som dricker mest:
 Drick, sjung etc.

Gyllenskjerna
 Kungens skål!

Alla.

Kungens skål! (De klunga)

Scen 2.

Drottningen och Horn utkomma från ett
 af tälten och stadna till höger något bakom
 de foire.

Drottningen.

Än dröjer kungen, och jag ser ej heller
 Till Reuter crantz. Ack, dessa vilda sällar,
 Min Carl förstörn de till kropp och själ.

Horn.

Ers majestät får rätt. En ofärd stor
 Bereda de åt Sveriges land. -- Hvad ser jag!
 Sitt drykesbord de slagit upp just här.
 Hvar oförskämmt!

Drottningen.

Jag ber, lat dem sig roa.
 Man smänningem får vänja sig vid allt,
 Och drottningen får vika ge för modren.

Horn.

Hans majestät, fast ung, till lynnet lätt,
 Dock vördnad byser för så utmärkt mor.

Drottningen.

God bättre, ja, men ej för skick och seder.
 Till detta vilda trolldomsland jag följt,
 Att handlös han ubi förderfvets famn
 Bland detta drinkarsällskap ej må falla.

Och nu den hittida i dag jag ej
Har honom sett. Han drifver skogen kring
Med denne lykoveriddarn Gyllensjärne
Och ryttarvärmen Reuterscrantz, som om
Han drag' i fält mot Dancker och Pohlaeker.

Horn

Hans majestät, fast oförvägen, är
Den bästa ryttare i Sverges rike.

Drottningen.

För äfventyr han har en sällsam lust.
Jag mins hvad dödlig ängst mig fastade,
När han i somras seglade omkring
Vid Blockhusudden och med nöd blef bergad.

Horn.

Försynen vakar öfver Sverges kroyer.

Drottningen.

Men Gud man ej bör frakta. Kone, gref Horn,
Att se på leken, medan kungen dröjer.

Scen 3.

De förre vid dryckesbordet.

Gyllensjärne (fuder bågarn!)

Kungens skal!

Och att han snart, rätt snart må blifva myndig.
Banér.

Och skaffa oss från tralsen denna swärm
Af ^{raska} qvinnor och perucker, kielika mästtra
War Carl, som vor' han dyken i Skara.
Wachtmeister.

Och löna den en krogen stallboors hjenst.
För min del har jag ingenting emot
Att blifva Sverges rikets marstek.

N° 3. Kvattett med Livtett.

6. De öfriga.

Du marsk! Förbannadt galet!
Dig gisslar ej det valet.
Du säkert kom i qvalet
Armen att föra an.
Mot Danskar och mot Ryssar
Du bland bukeltjer kryssar
Och för ett hundra kryssar
Duu sålde sista man.

Gyllenstjerna.

Wachtmeister hör, du har då verkligen leut
Att blifva rikens marsk?

Wachtmeister.

Jag skulle tro,
Den tjänsten är för mig, som jag för tjänsten.

Gyllenstjerna.

Du, Oxenstjerna, nöjs med att bli drots?

Oxenstjerna.

Vid Bacchus, drots! Ähja, det kan mig anfa.

Gyllenstjerna.

Och du, Banér, du med ditt ärenskapsvid,
Du synes mig till kanfler kljynt och skusen.

Banér.

Et fämre anbud göras kan. Hvad spratt,
Att kungen ej är du och du är kungen!
Du delar Sveriges ärestallen ut,
Som skulna äpplen delas ut af tjufven.

Gyllenstjerna.

Nå Levenhaupt, säg ut, hvad vill du bli?

Levenhaupt.

Jag vill bli kung.

De öfriga. Så skal, ert majestat!

Levenhaupt.

Och sen jag vill bli kung, och sen i nåder nämner
Jag Gyllenstjerna till min hof-riks-drinkare,
Fj vesare än han bland drufvens dunster
Kan ingen skäpa fosterlandets öden.

Wachtmeister

Jag marsk! Det vor' ej galet.
Mig gisslar just det valet,
Lag då ej kom i qvalet
Armen att föra an.
Mot Danskar och mot Ryssar
Lag ut på vägen kryssar
Och Mitt bland fjärdens kryssar
Jag släps till sista man.

7.
Gyllenstjärna.

I skänket ligger mångengång ett frö
af allvar, som med handling raskt befruktadt,
kan drivas himmelshögt.

Baner.

Lörklara dig!

Gyllenstjärna.

Ej här, der kjolar rassla och der långa
hofjunkaröron spetsas rundtomkring af.
Men om i morgon vi på slaget sju,
Seu vi på saken sofvit, manprant kräffas
Vid Kastelholms ruiner, vill jag er
Den slege visa, hvarmed gyllne äpplen
Man drishigt plockar ifrån spirans tojje.
Wachtmeistern.

Det wore bafveln! Svär vid kret och bly
Och flickors famntag, karl, att du är nyketar!

Gyllenstjärna.

Pro hvad du vill, jag svär på ingenting.
Men kommen i? Jag inget bruga vill.

De öfriga.

På slaget sju vid Kastelholms ruiner.
~~morgon.~~

Gyllenstjärna.

Gott. Tand för tunga, läs för hvarje mund!
Man lyssnar på oss. Skingrom oss en stund!

Scen 4.

Drödingen, Horn och flere af sorten. Sedan
Reubercrantz.

Drödingen.

Hvem är den rydarn, som på löddrig häst
i sporrsträck rider pilat öfver ängen?
Horn.

Mig solen bländar - Det är Reubercrantz.
Drödingen.

Och ensam, store Gud, hvar är då kungen?
Horn.

Här kommer Reubercrantz, han del kan säga

N° 4. Solo, duett och kör.

Reuterkrantz.

Hvad oerhördt, hvad dristigt brott!

Drott. Min son! min Carl! Säg ^{öf hans lott,} sanning blott.

Hörn { Hans majestät! Säg ^{öf} sanning hans lott!

Kör: Säg räds det badar intet godt.

Reuterkrantz.

God vare tack, oskadd är han.

Drott.

{ Han oskadd är! Säg andas kan.

Kör. Till döds mig nästan skrämd man.

Drottningen.

Hvad ängst mig brände!

Så säg, hvad hände?

Hvi hit ni lände?

Hvar kom ni från?

Hvar är min son?

Reuterkrantz.

Hans majestät att jaga drog

Den skönsta elg i Allands skog,

Och den han jagat dagen om,

Han sist intill ett brädjerp koru...

Drottningen. Hörn. Kören.

Han kom måhända

Till djup okända,

Ej kunde vända?

Säg darrar än.

Hur gick det sen?

Reuterkrantz.

Der elgen stod som nagle fast,

Och kungen lade ~~na~~ an med hast.

Det hade blifvit den stoltas fall,

Det oförmodadt ett skott der small...

Drottningen. Hörn. Kören.

Mot kungen? Tasa!

Hvem kom så rusa

Mot kung af Wasa?

Med nidingsthand

På Allands strand?

I dag förklädd, till marknaden han kommer,
 Förklädda besvar gripa honora der
 Att hans person med våld ur hopen föra.

(Under dessa ord inkommer Leonora, Stadnar
 beflört bakom en prelat, och går till till aktens
 flut, utan att bli sedd af de öfrige.)

Weister. Slik lek min vän kostar of vår hals
Gyllenstjerna. Hör mig till flut. Bland folket bli trossult.

Vi storta fram, vår unge kung befria,

Och rofvarne försvinna utan spår.

Det följande är klart, i går man skjutit

I dag man buret hand på Sveriges kung.

Och folket ropar, samt de våra alla

Att kungen må förklarad utan dröjsmål

Sjelfmyndig och allena styrande.

Dessa med Ålands folk och Carl i fjästen

Till Stockholm tåga vi att kräva hämd:

Och envaldsmakten åt Carl Gustafs ättling.

Barer. Och sedan?

Gyllenstjerna. Sedan Sverige vi regera.

Barer. Samt blifva Drotsar, Marskar, Präd, med mera.

Weister. Din plan är djurf, den djurfve lyckan gynnar

Men ett du glömt; hvad jager kungen sjelf?

Hvad Preutergrantz?

Gyllenstjerna. Wårt unga majestät

Otåligt rycker uppå fina fjättrar,
 Och längtar efter maktens gyllne namn
 Som piltten längtar efter mogna fikön.
 Men Preutergrantz, han öjnen är och ftolt
 Han skall försöna att dela våra planer.
 Wällan! han falla må, det han ju var
 Som lömskt i går på kungen skjutit har.

Wmeister. Tvi fädan lojn! ditt samwet är förtorkadt
 Liket balyan på ett half förrotadt fjärd.

Gyllenstjerna (till de öfrige.)

Om samwet talar han, man deraf ser:

Att han en klunk i dag ännu ej druckit. -

Baner. Jag må bekänna, att med torkad gorn
 I detta ugglemåste sonspirera
 Det kusligt är.

Gyllenstjerna. Baner är mörkerädd han,
 På ljusan dag han fjötten fjäda kan.

Wachtmeister. Om dessa gamla murar hade tunga
 Och döde kämpar ftode upp igen.

Hans Krojelin och andre riddersmän.

Med dunderftämna ropade ut jordens

Pslygs Gyllenstjerna för de lömska orden.

Gstjerna. Hvad rörande moral!

Orenstjerna. Hör äfkan går!

Gstjerna. Prättnu ett fjöke i sin fveyming ftår

Och gömde skatter under golfoet klinga.

(Man hör klangen af ett fallande silfvermynt
Leonora har uttagit sin skatt ur muren och fäkt
i golfoet ett mynt.)

Baner. Hvad klingar der? mandig på orden tar.

Orenst. En klang jag hörde gäll och silfverklar.

Ljftjerna. Lätt guld må trollen gömma jagan jäger:

I borgen går en skön prinsessa änn:

Att föka sin i striden fallne vänn.

Och muntert vore det att här blamet trollen,

Af hennes klädning se den hvita fallen.

(Man ser bakom prelaren en skymt af Leonoras
hvita klädning, äska och blidt alla springa upp.)

Baner. Der är hon der! (pekare åt prelaren.)

Orenstjerna. Jag nysp sig henne här. (pekare mot fäst.)

Wachtmeister. Weop! vårt onda samvete hon är.

N° 7.

Quartetten. Ljftenstjerna. Leonora.

Quartetten. Ha! hvad förfam andestjernad!

Plår min blick med skräck och häjmad

Tvugg jag står möts menstjer vapnad

Men jag råds för spökens häv.

Alla mörkrets onda makter

Stiga upp ur jordens behakter

Och från himlens höga trakter

Ljuder åffkans hemoka dån.

J. W. Söderström

Gyllenstjerna. För en sådan uret skymnad
 Fasa dem betar och häjnad
 Endast jag får trygg och väjnad
 Emot Guds och meniskors häv.
 Prasa må naturens wakter
 Pryta högt ur jordens sekakter
 Ja - jag trotsar deras makter
 Och jag ler åt åskans dån.

Leonora. Här med fasa och med häjnad
 Ser jag brottets mörka skymnad
 Här går jag fram mot kungen väjnad
 Trolost med det bittra häv
 Prasa må naturens wakter
 Pryta högt ur jordens sekakter.
 Segra skola hämdens makter
 Jag dem hör i åskans dån.

Gyllenstjerna. (solo) Förfarens. I än
 Säg ären I män
 Som sky för ett skalf
 I murknade hwalf!
 Så svarjen mig då
 Att sköta vårt värf
 Om bringa det må
 Fröjd eller fördärf.

Leonora. Fördärf! fördärf!

Leonora.

Gyllerstjerna. Ett echo of bryr
 Den tappre ej flyr
 För villande ljud
 Från klippornas gud
 Så svarjen mig än
 Att kämpa som män
 Med vilja bestämd
 För makt och för hämd.

Leonora. För hämd! för hämd!

Gyllerstjerna.

De gäckande ord
 Sjä dödar och mord
 Hvad än de må spä
 Jag trotsar ändå
 Jag svar att som man
 Vårt verk förä an
 Till prakt eller nöd
 Till makt eller död.

Quartetten.

Förfräckande ord!
 Från andar i jord
 De ofärd mig spä
 Jag trotsar ändå
 Jag svar att som man
 Gå dit du för an
 Till prakt eller nöd
 Till makt eller död.

Leonora. Till död! till död!

Quartetten. Ha då alla de mörka demoner sig famlat

Att gäcka mitt ord och fördersk åt mig spä.
 I de gråa ruiner i murar som ramlat
 Ses flammor och vålnader komna och gå.
 Låt op fly! låt op fly! alla gästar förfölja
 Med jemmer och roje vara i lande fjät
 Låt op fly! låt op fly! uti skogen op dölja
 Att ej vi må falla i afgrundens nät.

Gyllenstjerna.

Ha' då alla de onörka demoner sig samlat
 Att gäcka mitt ord och förderfåt mig sjä?
 I de gråa ruiner i murar som ramlat
 De sege se vålnader komma och gå,
 Och de fly! och de fly som om gaffar för följa
 Med gemmer och rosp deras i lande fjät
 Och de fly, och de fly ~~är~~ sin fruktan fördölja
 Som räddes de falla i afgrundens mat.

Leonora.

Mätte alla de onörka demoner sig samla
 Att gäcka ert ord och förderfåt er sjä!
 I de gråa ruiner i murar som ramla
 Likt hotande hamn må ert samvete gå!
 Må ni fly! må ni fly och må ånger för följa
 Med gemmer och skräck edra i lande fjät.
 Må ni fly! må ni fly för er själva er dölja
 Att ej Jonan falla i afgrundens mat.

(De fyra jägarne fly. Gyllenstjerna följer dem
 dröjande och hotande. Leonora går ofedd
 efter under det musikern flutar.)

Priddän faller.